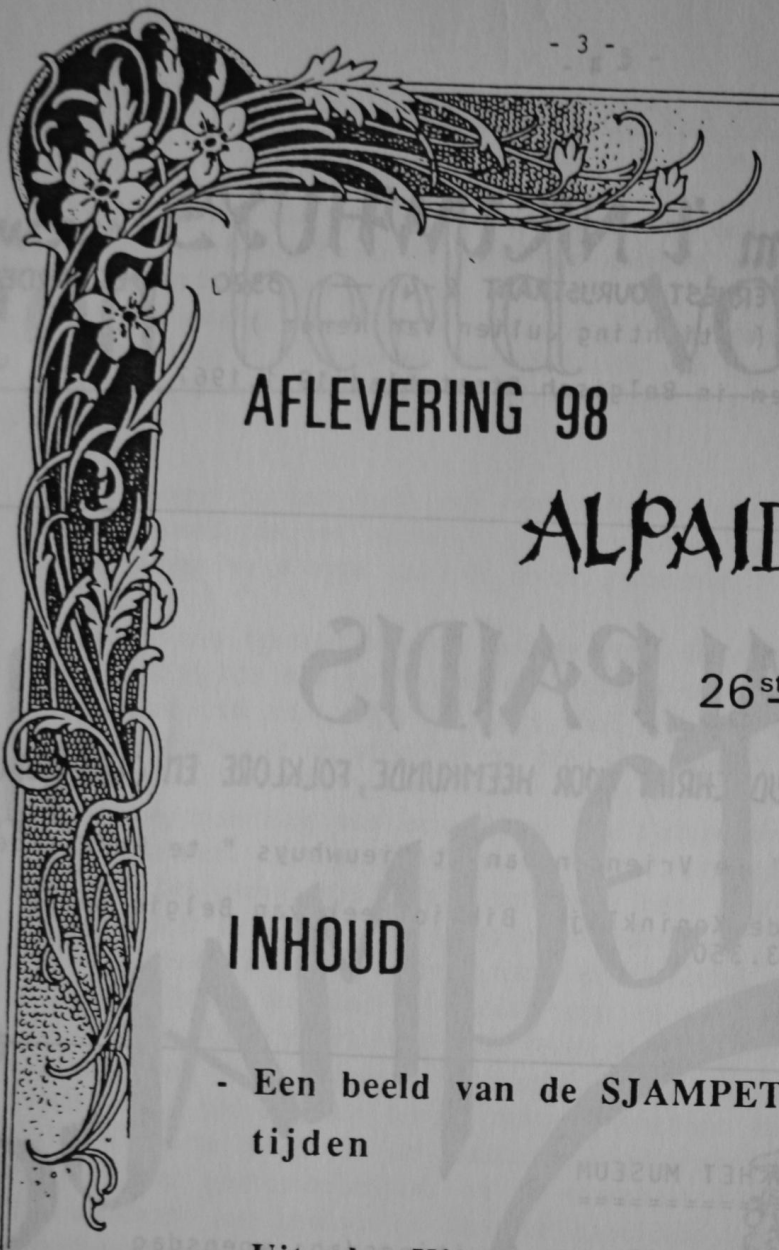

AFLEVERING 98

ALPAIDIS

26ste jaargang 1990

INHOUD

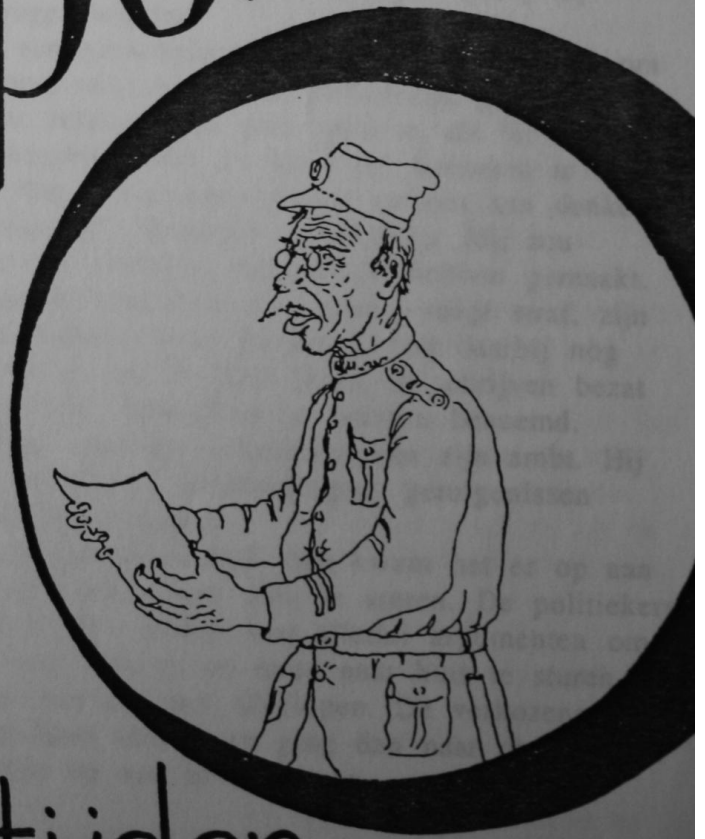
- Een beeld van de SJAMPETTER uit vroegere tijden
- Uit de Kiezerslijsten van Hoegaarden (1895-1909)
- Het Hoegaards Gemeentelijk Bestuur onder Hollands Bewind (vervolg)
- Jaarprogramma 1990

DE SJAMPETTER

een beeld van

de
SJAMPETTER

uit
vroegere tijden

DE SJAMPETTER

Wie het geluk had sjampetter te worden op een buitengemeente die legde zijn gewone burgerkleren af, trok zijn uniform aan en was en bleef in de volksmond "de sjampetter".

Zijn familienaam en bijnaam vielen weg. Zijn vrouw werd Wis van de sjampetter en zijn kinderen Jan of Marie van de sjampetter. Zelf na zijn dood bleven zijn nakomelingen nog immer "die van sjampetters" genoemd.

Ne sjampetter op een dorp was een man van tel en aanzien, hij vertegenwoordigde het wettelijk gezag en daar viel niet mee te spotten. Hij moest zorgen voor orde en rust in de gemeente.

De plaats van sjampetter was zeer gegeerd door vele mannen die overtuigd waren dat zij de nodige kwaliteiten bezaten om sjampetter te spelen. De veldwachter trok een degelijke pree, plus nog een som, om zich bijtijds een nieuw uniform aan te schaffen en het was daarbij een vaste positie.

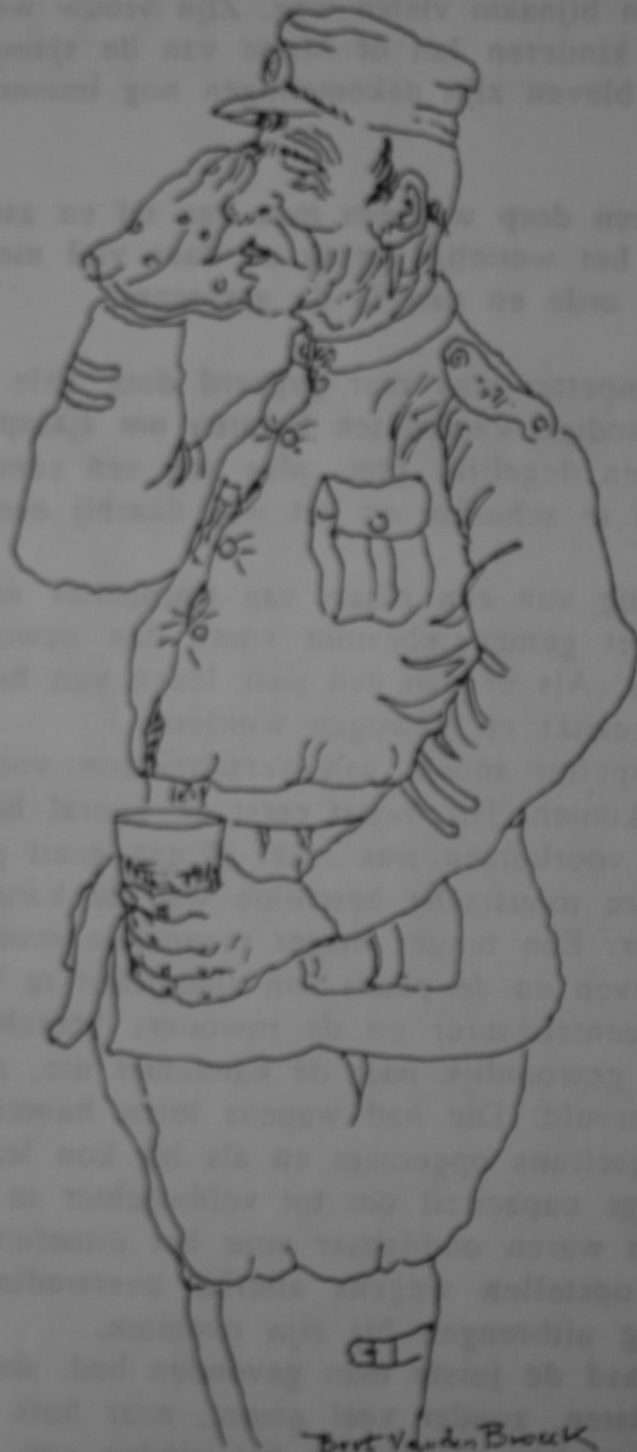
Bij elke openstelling van een plaats van sjampetter waren er minstens vier à vijf kandidaten. Het gemeentebestuur stond dan gewoonlijk voor een moeilijke beslissing. Als er dan een paar leden van hun eigen partij bij waren, moest er gewikt en gewogen worden.

De kandidaat-sjampetter moest aan verscheidene voorwaarden voldoen om in aanmerking te komen. Hij moest eerst en vooral lichamelijk geschikt zijn. Een pront en fors voorkomen was zeker al een goed punt en als hij daarbij nog over een zware moustache beschikte was de kans om benoemd te worden, nog groter. Een tenger mager manneken moest er niet aan denken om zich aan te geven en de plaats van sjampetter te bekleden. Hij zou zichzelf, het gemeentebestuur en de inwoners belachelijk hebben gemaakt. De voorkeur ging gewoonlijk naar de kandidaat die, zonder enige straf, zijn legerdienst had vervuld. Die had wapens leren hanteren, had daarbij nog enige woorden legerfrans opgeraapt en als hij kon lezen en schrijven bezat hij zeker de nodige capaciteit om tot veldwachter te worden benoemd. Schrijven en lezen waren onmisbaar voor het uitoefenen van zijn ambt. Hij moest processen opstellen wegens allerlei overtredingen, getuigenissen noteren en verslag uitbrengen bij zijn oversten.

Als de gemeenteraad de juiste man gevonden had, dan kwam het er op aan de overige kandidaten, zonder veel gemor, naar huis te sturen. De politiekers zijn altijd zeer vernuftig geweest in het vinden van allerlei argumenten om de mislukte kandidaten met een dode mus in de hand naar huis te sturen. Na twee of soms na drie stemmingen was de zaak afgelopen. De verkozene kandidaat mocht zich een uniform laten maken en ging dan naar de stad om er in de handen van de vrederechter de eed af te leggen.

Als de sjampetter in het openbaar verscheen, volledig in tenue dan maakte zijn voorkomen wel indruk op de gewone man. Vooral die kepi, dat was een belangrijk stuk van de uitrusting van de sjampetter. Boven een hoop volk of boven een haag of muur zag men altijd eerst die kepi en daarmee wist men

DE SLAMFETTER

dat de sjampetter daar was. Nen echter sjampetter zette nooit zijn kepi af als hij op dienst was. Alleen bij snikhete zomerdagen, als hij langs zandige voetwegels, tussen ruisende korenvelden, naar een afgelegen hoeve moest gaan, ofwel op dienstronde was, dan zou hij eerst eens goed rondkijken of er niemand te zien was, de kepi afnemen en met ne zakdoek het zweet van zijn voorhoofd en uit de rand van zijn hoofddeksel wrijven. Ne sjampetter zonder kepi, dat is om zo te zeggen gene sjampetter meer, iedereen zou zien dat er iets mankeert. Zijn ceintuur met revolver en processenboek hadden minder beziens, maar de paar botten of zwaarbenagelde schoenen met getten, hadden veel meer bekijks. De gewone mensen waren gewoon blokken te dragen en een paar schoenen was voor velen een ongekenne weelde. De botten en schoenen hadden ook een nadeel, want in de meeste veldwegen lieten ze een zware indruk na en boeren en stropers die daar voorbij kwamen, zegden subiet: "den sjampetter is hier gepasseerd".

De sjampetter was eerst en vooral de boodschapper van het gemeentebestuur. Iedere morgen moest hij zich op het gemeentehuis aanbieden om er de bevelen te ontvangen van de burgemeester, of bij diens afwezigheid, van de gemeentesecretaris of schepen. Hij moest tijdig de uitnodigingen voor de eerstkomende vergadering van de gemeenteraad, rondragen bij de schepenen en de leden van de gemeenteraad. Diegene die in de dorpskom woonden, waren gemakkelijk te bereiken, maar er waren ook verkozenen, die te vinden waren op afgelegen wijken en gehuchten. Bij wintertijd, als de koude vrieswind in neus en oren beet, en de sneeuw nen halve meter dik lag, op wegen waar nog genen mens doorgewaad was, dan was dat voor de sjampetter geen aangename wandeling. Maar de sjampetter was een man van plicht en niets of niemand zou hem beletten deze met zorg te vervullen. Doch hij kende de mensen en hij wist op voorhand dat hij, bij boer en boerin, op een beetje compassie kon rekenen. En om dit te bewijzen werd hij direct uitgenodigd zijn klamme kleren bij de haard of stoof te drogen en zijn verstijfde handen te warmen, terwijl de boer het jeneverkruikje van het schabje op de keldertrap genomen had. Twee scheuten (glazen) waren rap gevuld en "hier sjampetter drinkt ne keer". Dit moest geen tweemaal gezegd worden en in één slok ging de lekkere inhoud naar binnen. De man knipperde eens met de ogen, genoot van de kriebeling op de tong en in de keel, terwijl hij met het tipje van de tong zijn moustache aflikte, opdat er niets van dat kostelijk vocht zou verloren gaan. Ondertussen stond hij met het ledige glas in de hand te wachten op de volgende ronde. De boer schonk de glazen nog eens vol en "santé sjampetter, op één been kunde moeilijk gaan hé".

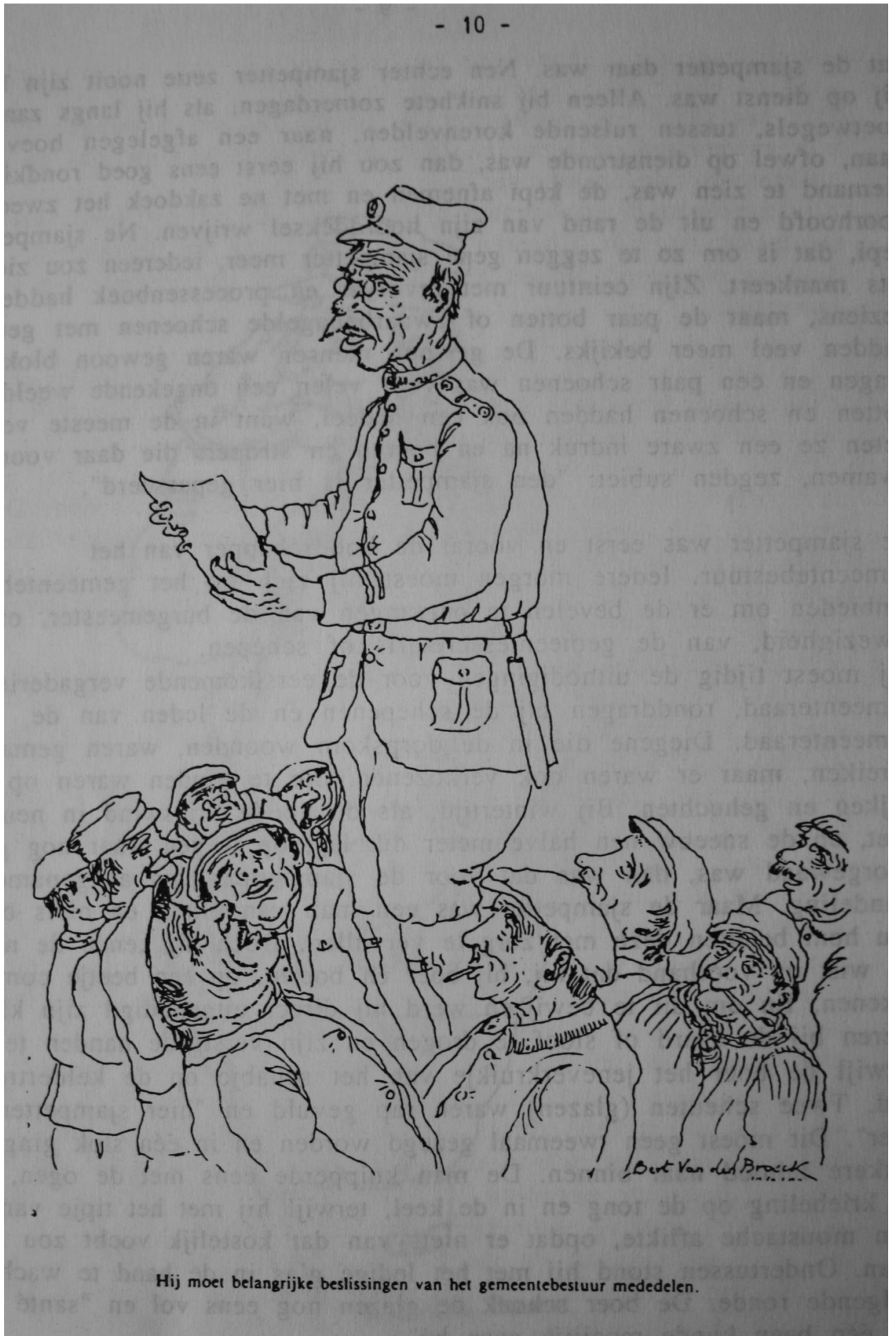
Bij zomertijd was het wel aangenamer maar dan werd er minder vergaderd, omdat de boeren te veel werk hadden op het veld.

Maar toch ging hij nu langs zandwegen met boven het hoofd een brandende zon, die ne mens deed zweten en dorstig maakte. Doch het onthaal bij de mensen bleef altijd vriendelijk en in plaats van een goeie druppel, werd er nu getracteerd met een schuimend glas bier, getapt van de ton in de koele kelder.

in de stamperij daar was het echter stamperij zou nooit zijn
(op dienst was. Alleen bij ziekte zondagen als hij langer kan
betwogen. tussen tussende korenvelden. naar een afgelegen hoek
aan, ofwel op dienstende was, dan zou hij eerst eens goed rondk
enhand te zien was. de kopl afgeen met de zakboek het zw
hoofd en uit de tand van het kopl afgeen. Het stampe
gi, dat is om te zeggen ge... met ledereen zou zi
is mankeert. Zijn ceintuur met... processeboek hadde
kone, maar de part botten of... schone met ge
dece veel meer bekijk. De... waten gewoon blok
geen en een part schone... een dakekende veeh
ten en schone hadden... de meeste v
ten zo een kwate indruk... die daar voor
vamen, zeggen subie...

stamperij was eerst...
meentebestuur. ledere...
meende om er de bevel...
eestheid, van de ge...
moest tijdig de uit...
meentebest, rondragen...
meentebest. Biege...
teken, maar er waten...
ken en geschied...
at...
ton...
w...
ton...
w...
ton...
w...

Hij moet belangrijke beslissingen van het gemeentebestuur mededelen.

Het waren niet altijd aangename boodschappen die hij te doen had, of als hij de jongens die binnen geroepen werden, hun oproepingsbevel moest dragen.

Maar er waren ook vele, schone dagen in het leven van de sjampetter. 's Zondags voormiddags na de hoogmis, stond hij fris en opgezet, op zijn steen. Deze steen lag op het kerkplein, zodra de mis uit was kwamen de boeren en boerinnen op hun zondags, en op hun gemak, afgezakt. Ze moesten eerst nog een pijp vullen en aansteken of met een andere boer nog iets bespreken en kwamen dan rond de sjampetter staan.

Als alles stil was begon hij zijn mededelingen af te lezen of gewoon te zeggen. Eerst en vooral moest hij de inwoners de belangrijkste beslissingen van het gemeentebestuur mededelen, daarna volgden, naargelang van het seizoen, de openbare verkopen van huizen, land, bomen en schaarhout. Het laatste vanal volgden de mededelingen van boeren die een partij hooi ofwel goede toemaat (nagras) of andere roerende zaken te koop aanboden. De sjampetter moest dat niet voor niks doen en de fooi werd hem zo in de hand gestopt dat het niemand opviel. Na het oproepwerk was het tijd om een goei druppel te gaan drinken in de herbergen rond het kerkplein. En er was toen nog keuze genoeg. Iedereen wou wel met de sjampetter bevriend zijn en dat kon men best tonen door hem eens goed te tracteren.

Ter gelegenheid van de kleine en de grote kermis ging, naar aloude gewoonte en traditie, de processie uit. Heel het dorp leefde met deze gebeurtenis mee. Na de hoogmis werd de stoet gevormd door allerlei groepen, de harmonie, de hemel met de priester en het Allerhoogste, en biddend volk. De sjampetter, bewust van zijn verantwoordelijkheid, stapte vastberaden op kop van de processie, gereed om elke onverlaat te tonen dat hij tegen de sjampetter of processie niets vermocht. Het waren gewoonlijk warme zomerdagen als de processie uitging. De straten waren bestrooid met wit zand, gekleurde papiersnippers en frisse bloemen, vers geplukt uit moeders bloementuin. Gelukkiglijk stonden er rond de plaatsen, waar de rustaltaren opgesteld waren, wel enkele café's waar muzikanten, dragers en sjampetter hun dorst konden lessen.

Na de middag begon de kermis op het gemeenteplein. Er stonden kramen en molens en zwieren en ook twee of drie danstenten. Daarbij was er nog gespel in de meeste drankhuizen.

Voor de sjampetter waren het gewoonlijk zware en gevaarlijke dagen.

Hij moest vooral letten op de tuisers of verboden kansspelers. Deze spelers zochten een plaatsje achter een tent of hoek of kant langs waar ze, ongezien, konden verdwijnen ingeval van onraad. Een medeplichtige moest op de uitkijk staan. Als dan plots, boven al dat kermisgewoel, de man, die op wacht stond, de kepi van de sjampetter bemerkte, riep hij: "de sjampetter komt af". In luttel tijd was alles verdwenen en gingen de spelers uiteen alsof er niets gebeurd was.

Het was niet gemakkelijk voor de sjampetter om deze kansspelers een proces te maken. Hij moest ze op heterdaad betrappen en één van de gebruikte speelvoorwerpen als bewijs, in beslag nemen.

Ant van den Broucke

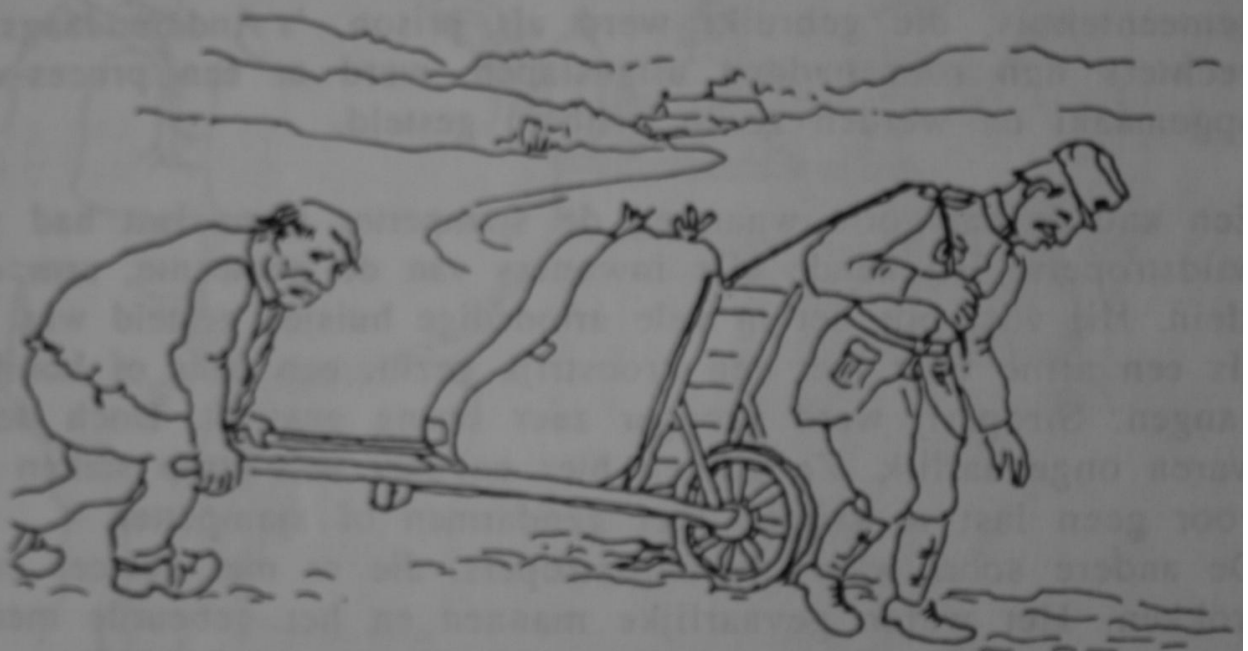
Bij den doop van een kind moets hij gelukwensen....

Met de kermis was er ook een soort drinkers die hij moest in 't oog houden. Dat waren de kwade zatten, kerels, die als ze enige pinten gedronken hadden, met Jan en alleman ruzie zochten. Daar tegenover stonden de "plezante zatten", die niemand kwaad deden, maar bij elke gelegenheid op tafel of stoel kropen om hun lijfstuk te zingen. Met de kermisdagen werd er vroeger gemakkelijk gevochten want "als het bier is in de man, is de wijsheid in de kan" was hier ook van toepassing.

Oude familieveten en liefdeshistories kwamen weer boven en voor de grootste onnozelheid werden de messen getrokken, of met een pintglas in 't gezicht van de tegenstander geslagen. De sjampetter had zijn handen vol en was soms verplicht beroep te doen op de gendarmen. De ergste ruziemakers werden ontwapend en opgesloten in de kelder van het gemeentehuis, die gebruikt werd als prison. 's Anderendaags, nadat de vechters hun roes hadden uitgeslapen, werd er een proces-verbaal opgemaakt en werden ze in vrijheid gesteld.

Een andere categorie waarmee de sjampetter soms last had waren de wildstropers. Hij kende alle inwoners van de gemeente, arm en rijk, groot en klein. Hij wist hoe het in vele armoedige huisjes gesteld was en sloot de ogen als een arme boer met een kroostrijk gezin, een haas of konijn wist te vangen. Stroperij werd vroeger zeer streng gestraft. Doch deze mensen waren ongevaarlijk. Ze gingen hier en daar een strop steken en zorgden er voor geen last te krijgen met gendarmen of sjampetter. De andere soort waren beroepsstropers, die er met geweer en lichtbak op uit trokken. Het waren gevaarlijke mannen en het gebeurde meer dan eens dat een vuurgevecht plaats greep tussen stroper, jachtwachter, sjampetter en gendarmen. Als hierbij doden of gewonden vielen werd er gewoonlijk een lied over gemaakt. Het verhaal werd op rijm gezet en op muziek van een gekend aireken werd het op markt en kerkplein gezongen. De sjampetter moest er ook over waken dat de eigendommen niet beschadigd werden en dat de dieven, die er op uit waren andermans goed te stelen, vlug bij de kraag werden gevat.

De dag van de loting was ook één van de kwade dagen in het leven van de sjampetter. Hij moest 's morgens de lotelingen bijeen roepen en ze vergezellen naar de plaats van de trekking. Het was een belangrijke dag, niet alleen voor de loteling maar ook voor zijn gezin. Op voorhand werd er door de ouders en familieleden alles in 't werk gesteld opdat hun zoon er zich zou "uittrekken". Er werden novenen gebeden, een bedevaart beloofd en een afbeelding van een heilige in de mouw van de loteling genaaid. Op de plaats van de loting ging het er luidruchtig aan toe. Uit een trommel moest elke jongen een nummer trekken. Wie een hoog nummer trok was er uit en die met een laag nummer waren er in en moesten soldaat worden. Na de loting was de sjampetter zijn taak afgelopen en kon hij naar zijn dorp terugkeren. De jonge mannen die er uit waren wisten niet wat doen met hun vreugde. Ze kochten bij de leurders, die aan de lokalen stonden te wachten, dure papieren rozen en bloemen die ze samen met het getrokken nummer op hun pet staken.

Ant Van den Broeck

Hij was dikwijls de helper in nood.

De sukkelaars die er in waren, overwonnen hun miserie en gingen mee in de herbergen om hun verdriet af te drinken. Bijna alle herbergen werden bezocht, want de lotelingen hadden wat geld gespaard tegen deze grote dag. Ze kwamen bedronken en al roepend en zingend het dorp in, waar de ouders en familie hun stonden op te wachten.

Het goede of het slechte nieuws was hun in de loop van de dag al medegedeeld.

Veel van die liedjes zijn er niet overgebleven. Het ging dan meest over de troep:

" De soep is goed, ze kan niet beter wezen,

De soep is goed, ze kan niet beter zijn.

Alle dagen vlees en soep zonder werken bij de troep."

In het dorp verliep alles tamelijk rustig maar vanaf het ogenblik dat er groepjes lotelingen uit de omliggende gemeenten bijkwamen volgden er gewoonlijk vechtpartijen.

De sjampetter waakte en de ambrasmakers werden snel naar hun huis gestuurd.

Er waren ook kalme en schone dagen in het leven van de sjampetter. Bij elk huwelijk was hij op post en stond opgefrist aan de deur van de trouwzaal. Hij speelde portier en zorgde dat de plechtigheid zonder herrie verliep. De trouwers en familie waren daarvoor zeer dankbaar en stopten hem een goei fooi in de hand.

Ook bij aangiften van geboorten was de sjampetter in de omgeving van het gemeentehuis te vinden. De fiere, jonge vader wou zijn geluk met anderen delen en dat gebeurde best in de herberg, met het tracteren met een goei druppel of een pintje bier. Bij het dopen van een kind vond de sjampetter dat hij de meter en peter moest geluk wensen met hun prachtig doopkind.

Met de meeste kinderen had de sjampetter geen last. Zij waren heel bang als hij in de straat verscheen. Ze kenden wel een spotliedje op de sjampetter, maar dat werd alleen gezongen als hij niet in de buurt was.

In het najaar, als de fruitbomen geladen hingen met blozende appels of peren, dan moest hij de boomgaarden van de boeren speciaal bewaken. Jongens die verlangden naar wat geurig fruit, hielden haagschool. De kinderen hadden toen weinig gelegenheid om appels te eten en als ze die blozende appels in andermans boomgaard zagen hangen, werd de bekoring te groot om er zo maar aan voorbij te gaan. Een gat in de haag was rap gemaakt, de kleinste of de magerste moest erdoor kruipen, vlug de gevallen appels oprapen en ze bij zijn makkers brengen. Maar het was een gevaarlijk werkje, want de boer hield zelf een oogje in het zeil en zodra hij iets verdachts bemerkte, kwam hij al tierend en kletsend met de paardezweep in de hand naar de appeldief gelopen. Deze wachtte niet, glibberde door het gat en liep dan nog dikwijls in de handen van de sjampetter. Zijn kameraadjes stonden er beteuterd bij want zij wisten wat er ging volgen: een straf van de meester en 't huis een goede pandoering van vader.

Als het sommige dagen rumoerig werd in de gemeente, vooral tijdens de kiesstrijd, stelde de burgemeester de avondklok in. De sjampetter verwittigde de herbergiers dat ze hun herberg om 10 uur 's avonds moesten sluiten, zoniet zou hij een proces opmaken, niet alleen tegen de baas, maar ook tegen alle verbruikers die na het sluitingsuur nog binnen waren.

Dit bracht dikwijls ambras mee voor de sjampetter. Er waren lastige klanten, die al genoeg of te veel hadden gedronken en weigerden de herberg te verlaten.

Het waren moeilijke dagen voor de bazen en om hun bezoekers er aan te herinneren dat ze om 10 uur moesten sluiten, hingen ze een plaat met een gedicht er op in de gelagzaal.

Het eindigde gewoonlijk als volgt:

" Maar als de polcieklokke slaat,
't is tijd dat U naar huis toegaat.
Want later tapt men hier niet meer,
noch voor den boer, noch voor den heer".

De sjampetter had vele vrienden. Hij was dikwijls helper in nood. Als er ergens een beest, koe of varken, uitgebroken was, hielp hij direct om het beest terug in stal of kot te krijgen. Nen boer die met een geladen kruiwagen in de modder vast zat, kon rekenen op de hulp van de sjampetter. Als er bij familie- of burenruzie proces werd opgemaakt, dan was het zeer moeilijk om getuigen te vinden. De meeste mensen vreesden dat ze ne slechte naam zouden krijgen als ze voor de vrederechter moesten verschijnen.

De sjampetter was een man die deel uitmaakte van de gemeenschap. Ze waren onmisbaar.

Men zei dat de meeste sjampetters kletskoppen waren, omdat hun haar verstikt was onder hunne kepi. Ik heb nog nooit geweten dat een sjampetter naar de haarkapper ging. Hoe hij dat flikte om zijn haar kwijt te geraken -als hij er had- ben ik nooit te weten gekomen.

Tegen de vrouw van de sjampetter mocht men niet spreken. Dat was een madam. Zij was de eenzaamste mens van het dorp. Hare vent was altijd op den dril.

Echte deugnieten van sjampetters zijn er niet geweest.

Als ze streken hadden, dan werd hen dit rap afgeleerd. De sjampetter was een figuur in het dorp en in vele gevallen stond of viel het dorp door de sjampetter.

Een gekende sjampetter-ziekte op zekere ouderdom was 't reumatis in den rechter arm door het opheffen van die arm gedurende jaren in naam van de wet.

Sjampetter santé, tot de mannen van de folklore nog eens de gelegenheid krijgen om U in het zonnetje te zetten.

Vit de kiezerslijsten van 1895 & 1909

De kiezerslijsten van Hoegaarden, opgemaakt in 1895 en 1909 met het oog op de eerstkomende verkiezingen van Staat, Provincie en Gemeente, en gedrukt bij Abel Dotremont, werden ons door de familie Dayers geschonken, waarvoor hier onze speciale dank, want zij houden een schat van geschiedkundige gegevens in.

In dit tijd heerste er nog een zeer ondemocratisch kiesstelsel, een soort van discriminatie tussen de burgers. De gewone sterveling die geen belastingen betaalde en dus niets bezat, had maar 1 enkele stem, de anderen naargelang hun stand en beroep, rijkdom en bezittingen mochten 2, 3 of 4 stemmen uitbrengen.

Ook de ouderdom, het feit dat zij gezinshoofd waren of niet, het bezit van diploma's, wettelijke getuigschriften van vakkennis of humanitaire studies te hebben beëindigd speelden een rol. Maar het was vooral de belasting die zij betaalden, hun kadastraal inkomen, het ingeschreven staan in het grootboek van de openbare schuld en het bezit van een goed gedekt spaarboekje, die hun het voorrecht van bijkomende stemmen verschaften.

Men kon dus niet zeggen dat elke Belg gelijk was voor de wet, want sommigen waren 2, 3 of 4 maal meer Belg dan de gewone man uit de straat, die platzak liep.

Kort na de 1ste wereldoorlog werd deze discriminatie afgeschaft en vanaf toen kreeg elke man van 21 jaar recht op één stem.

In 1928 mochten ook de vrouwen van 21 jaar af, naar de stembus bij de gemeenteverkiezingen, om even na de 2de wereldoorlog ook voor het Parlement te mogen stemmen.

Pas toen waren eindelijk alle Belgen, min of meer gelijk voor de wet, ten minste voor wat de kiezerswet betrof.

Ziehier de toekenning van het aantal stemmen:

1 - Kiesgerechtigden met één stem

a) Voor de gemeente

De Belgen die 3 jaar in de gemeente woonden en minimum 30 jaar oud waren, zonder meer.

b) Voor de Kamers

De Belgen die 1 jaar in de gemeente woonden en minimum 25 jaar oud waren.

c) Voor Senaat en Provincie

De Belgen met 3 jaar in dezelfde gemeente en minimum 35 jaar oud.

2 - Hadden recht op 2 stemmen

a) Voor de gemeente

Minimum 35 jaar oud, gehuwd of weduwnaar met nakomelingen, minstens 5 fr. personeelsbelasting betalend.

b) Voor de Kamers

Hetzelfde, doch minimum 25 jaar oud.

c) Senaat en Provincie

Idem, maar minimum 35 jaar oud en minstens 10 fr. personeelsbelasting verschuldigd of met een kadastraal inkomen van 48 fr.

3 - Kregen 3 stemmen

Deze van meer dan 35 jaar, eigenaar met een kadastraal inkomen van 148 fr., ingeschreven staande in het grootboek van de openbare schuld, of een spaarboekje bij de A.S.L.K. bezitten, met een jaarlijkse intrest van minstens 100 fr.

Bij deze categorie behoorden eveneens de houders van diploma's, titels, wettelijke getuigschriften, humanitaire studiën en lagere officieren.

4 - Bekwamen 4 stemmen (alleen voor de gemeenteverkiezingen)

Minimum 35 jaar, een kadastraal inkomen van meer dan 148 fr., hoge belastingsplichtigen, notabelen, notarissen, advocaten, renteniers, geneesheren, burgemeesters, senatoren, kamerleden, hogere officieren, edelen, enz...

N.B.-De onder-officiëren en soldaten hadden geen stemrecht en waren toen bijgevolg nog geen Belgen, maar geestelijken hadden wel stemrecht.

In 1895 zag het aantal kiesgerechtigden te Hoegaarden er als volgt uit:

1. Voor de Kamers

488 kiezers met 1 stem	samen 488 stemmen
185 kiezers met 2 stemmen	samen 370 stemmen
<u>188 kiezers met 3 stemmen</u>	<u>samen 564 stemmen</u>
861 kiezers	samen 1.422 stemmen

2. Voor Senaat en Provincie

406 stemgerechtigden met 1 stem	samen 406 stemmen
183 stemgerechtigden met 2 stemmen	samen 366 stemmen
<u>187 stemgerechtigden met 3 stemmen</u>	<u>samen 561 stemmen</u>
776 stemgerechtigden	samen 1.333 stemmen

3. Voor de Gemeente

433 kiesplichtigen met 1 stem	samen 433 stemmen
146 kiesplichtigen met 2 stemmen	samen 292 stemmen
94 kiesplichtigen met 3 stemmen	samen 282 stemmen
<u>104 kiesplichtigen met 4 stemmen</u>	<u>samen 416 stemmen</u>
777 kiesplichtigen	samen 1.423 stemmen

In 1909 waren er samen 1.032 kiezers.

De lijsten geven de alfabetische opsomming van alle kiesgerechtigden, met hun aantal toegekende stemmen, hun beroep, adres, geboorte- en huwelijksplaats en -datum, kadastraal inkomen, ligging van hun eigendommen en melding van de openbare schuld.

Uit een overlevingsverhaal van Theophile Moonen, handelaar in de Nieuwstraat (nu Ern. Ourystraat) aan de Grote Brug, geboren te Goetsenhoven in 1860, heerste er te Hoegaarden (en misschien ook elders) in die tijd een eigenaardige gewoonte.

De kiesgerechtigden met het maximum bijkomende stemmen (4 voor de gemeente en 3 voor de Staat en Provincie) werden "volle" kiezers genaamd, deze met 2 stemmen, de "halve" kiezers en de andere met slechts 1 stem, de "kleine" kiezers.

De liberale aanhangers van de toekomstige burgemeester notaris Arthur Putzeys, die tot de categorie der "volle" kiezers behoorden, hadden zichzelf in een sociëteit verenigd met name "Société des électeurs à part entière", die zich tot doel hadden gesteld, om bij de gemeenteverkiezingen in 1896, de katholieke burgemeester Dr. Leopold Lodewijckx te kelderen.

In 1895 was de oudste kiesgerechtigde te Hoegaarden geboren, landbouwer Bernard Geerts, uit Houtem, 85 jaar, doch in 1909 was het landbouwer Ange Maes uit de Tiensestraat, 84 jaar oud.

De drie grootste belastingsbetalers in 1895 waren: Clement Dumont 8.783,40 fr., Alexander Lorriers 5.395,73 fr. en Joseph Van Autgaerden 2.649,73 fr. en in 1909 waren het Joseph Van Autgaerden 6.652,70 fr., Albert Delacroix 5.291 fr. en Charles Streel 4.396,20 fr.

Tussen 1895 en 1909 waren 5 à 6% van de kiezers Walen en 25 à 30% personen die buiten Hoegaarden waren geboren.

In 1895 waren er een 40-tal herbergen, waarvan circa 25 in de korpskom. In 1909 was het aantal tot 26 geslonken met nog amper 18 in de dorpskom. Deze cijfers zijn gebaseerd op het hoofdberoep, maar het is bewezen dat er te Hoegaarden meer dan het dubbel herbergen bestonden, doch die werden door de vrouw gehouden als bijberoep en komen dus niet voor op de kiezerslijsten.

1815 -
1830

het
HOEGAARDS
GEMEENTELIJK
BESTUUR onder
HOLLANDS
BEWIND

Het Pompierkorps

Op 21 oktober 1826 kreeg Hoegaarden zijn zo lang beloofd Pompierkorps en werd het brandreglement van toepassing, doch de burgemeester had zijn woord gehouden.

Het korps bestond uit twee brandspuiten, bediend door twintig manschappen, allen onder het bevel geplaatst van 1ste schepen Groetaers.

Dumont keerde zich tegen de instelling ervan, niet om zijn doeltreffendheid, maar omwille van de hoge kosten.

En voor de eerste maal keerde een lid van de oppositie zich tegen hem, het was Vandermolen, die ofschoon Progressist, toch zeer gematigd was.

Hij zegde dat Hoegaarden fier mocht zijn een eigen Pompierkorps te hebben en prees de burgemeester voor het initiatief.

Dat viel niet in de smaak van Dumont, die vaste voet begon te verliezen en De Zangré uitschold, voor de "grootste geldverspiller uit het dorp".

Door de hervormingen van 1825 hadden de burgemeesters uitdrukkelijk de taak gekregen effectief te zorgen voor de brandbestrijding.

De Nachtwacht

Er kwamen echter meer en meer klachten binnen, over diefstallen van vruchten en gewassen in de velden.

Op aanvraag van pachters en grondbezitters, werd in 1827 een nachtwacht ingesteld, doch zonder veel succes, want de dieven bleven meestal onbekend, omdat de garde Bartholomeus Strijckmans, sinds 1799 in dienst, meer dronken dan nuchter was.

Het viel de burgemeester niet moeilijk te bewijzen dat Strijckmans zat werd gemaakt in de herbergen waar Dumont bier leverde.

Bij een ingesteld onderzoek ontkenden deze herbergiers echter de feiten.

Nochtans werden tegen de garde sancties genomen, wijl dat jaar ook een politiereglement werd opgesteld.

Bouwplannen

In 1827 vierde De Zangré zijn 15-jarig burgemeesterschap en kondigde aan, dat hij aan de plannen werkte voor de bouw van een nieuw gemeentehuis.

De oude Meyery in 't Nieuwhuys beantwoordde werkelijk niet meer aan de vereisten van de tijd en bovendien bemoeilijkte het geschil tussen Dumont en Dewaelheyns (uitbater van het Nieuwhuys), ten zeerste de situatie van de burgemeester.

Doch alvorens het tot de bouw van een nieuw gemeentehuis kwam, zou er nog veel gebeuren, want andere zaken kregen voorrang.

En zo trachtte De Zangré de kerk in 't midden van het dorp te houden.

Muziekharmonie

In 1828 werd op aanvraag van de Conservatieven een muziekmaatschappij opgericht, onder de naam "Sinte Cecilia".

Zij kwam onder de leiding van de 26-jarige Henri Joseph Paillet, een Waal uit Crécourt onder Piétrebais.

Via zijn moeder Sweerts, stamde hij uit de V Geslachten en was kozijn van pastoor Jacobus Sweerts en aanverwant achterkleinkozijn van De Zangré.

Hij had zich als brouwer te Hoegaarden gevestigd en zich zeer volksgeliefd gemaakt.

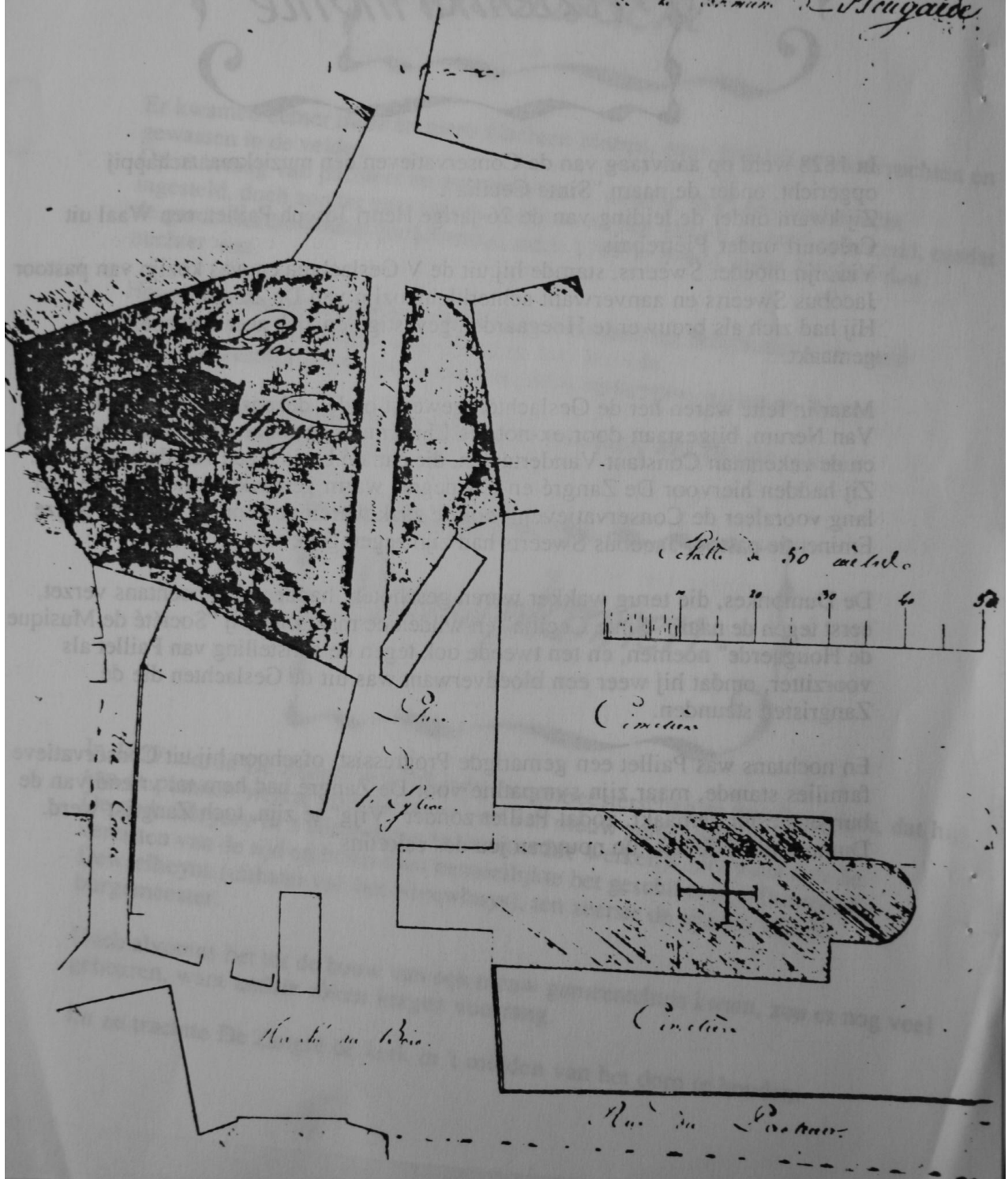
Maar in feite waren het de Geslachten geweest onder dekenschap van Dr. Henri Van Nerum, bijgestaan door ex-notaris Lintermans (gewezen gemeentesecretaris) en de zakenman Constant Vandertaelen, die aan de basis lagen van de oprichting. Zij hadden hiervoor De Zangré en Coenegras warm gemaakt en het duurde niet lang vooraleer de Conservatieven voor de zaak waren gewonnen, want de grijze Eminentie pastoor Jacobus Sweerts had zijn zegen gegeven.

De Dumonkes, die terug wakker waren geschoten, hadden zich nochtans verzet, eerst tegen de naam "Sinte Cecilia" en wilden de maatschappij "Société de Musique de Hougaerde" noemen, en ten tweede ook tegen de aanstelling van Paillet als voorzitter, omdat hij weer een bloedverwant was uit de Geslachten die de Zangristen steunden.

En nochtans was Paillet een gematigde Progressist, ofschoon hij uit Conservatieve families stamde, maar zijn sympathie voor De Zangré had hem tot vriend van de burgemeester gemaakt, zodat Paillet zonder "Vijg" te zijn, toch Zangrist werd. Dumont noemde het "un nouveau jeu des calottins".

Het verdwenen huis " Sept Fraises " - 26 -
 op de gemeenteplaats van Heegaarden.

*Plan de la place
 de la commune d'Heegaarde*

Het huis der "Sept Fraignes"

zie "ALPAIDIS" n° 27

In het midden van de gemeentplaats stond het oude huis "Les Sept Fraignes" genaamd. Het was vroeger een eigendom van meier Depas, en had tijdens de Franse tijd reeds het voorwerp uitgemaakt van afbraak. Nu behoorde het toe aan Philippe Lambert Haine, wjl de aanpalende schuur op naam stond van beenhouwer Bernard Van Autgaerden, verwant met de grijze Eminentie Jean Bt Van Autgaerden.

De gemeenteraad besloot op 25 augustus 1829 om het huis der "Sept Fraignes" te kopen voor afbraak, om aan Hoegaarden een grote en ruime gemeentplaats te kunnen schenken.

Na veel heen en weer geloop, verklaarde Haine zich akkoord zijn huis te verkopen voor 514 gulden, maar Van Autgaerden eiste 257 gulden 14 cents voor zijn schuur.

Deze prijs lag veel te hoog, doch de eigenaar, opgemaakt door de oppositie, wilde van geen lagere prijs weten.

Dumont noemde het weer een zuivere geldverspilling uit waanzin, maar De Zangré dreef zijn wil door en betaalde de gevraagde prijs. Nochtans had de oppositie een voorwaarde gesteld, namelijk indien de gemeente het huis kocht, moest er ook een nieuwe waterpomp op de Plaats komen, want de pispomp van de mayeur, amper 11 jaar oud, was onvoldoende geworden en kon slechts water leveren voor nagenoeg 50 gezinnen.

Op 17 september keurde de gemeenteraad ook 360 gulden goed, voor de bouw van een nieuwe pomp, die nu de naam kreeg van "Blauw pompje", omdat zij er door toedoen van de Progressisten was gekomen.

Al deze feiten wezen erop dat gewichtige verkiezingen voor de deur stonden, en beide partijen wilden zich zo veel mogelijk doen gelden, om aan populariteit te winnen.

Daarom beloofden zij elk langs hun kant, meer dan ze zelf geven konden.

De Hollandse Leeuw klampt zich vast aan de Grondwet van Oranje,
waardoor de Belgen als verstotelingen werden beschouwd.

"l'Union sacrée,"

Op nationaal vlak hadden de katholieken (Conservatieven) en liberalen (Progressisten) sinds 1828 een unie gesloten tegen het autoritair partijdig en stijfhoofdig optreden van Willem I, die zijn macht steunde op het goddelijk recht en de Belgen als Javanezen beschouwde, als een soort van gekoloniseerd volk, dat moest gemuilband worden.

De Koning van Oranje trof een reeks maatregelen ten nadele der Belgen, miskende hun rechten en beperkte aanzienlijk hun ambten in het landsbestuur en het leger. De misnoegdheid werd algemeen en leidde tot talrijke grieven, die door het Huis van Oranje zelfs niet eens werden aanhoord.

Willem I behield de gehate Nederlandse grondwet, die alles ten voordele der Hollanders voorschreef. Niet verwonderlijk dan dat katholieken en liberalen samenspanden tegen het onrechtvaardig Hollands bewind.

De katholieken (gematigden) streefden echter alleen naar een scheiding van het Landsbestuur, doch de liberalen (radikalen) wilden gewoonweg de afscheiding van Nederland.

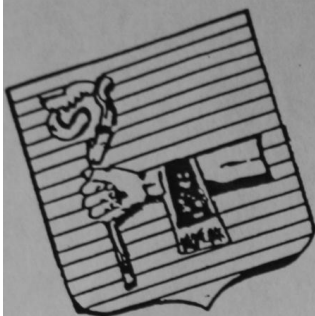
Te Hoegaarden werd deze Unie niet opgevolgd en de ene zowel als de andere gingen voort met elkaar te bekampen en uit te dagen.

Wijl De Zangré enerzijds alles in het werk stelde, om door een gematigde politiekvoering de gemeentebelangen op de best mogelijke manier te dienen, bleef hij nochtans zijn vriendjespolitiek beoefenen, hem door de Geslachten ingegeven.

De oppositie anderzijds wilde van geen verzoening met de vijgen weten en stak het achter geen stoelen of banken dat de "Patriotten" weldra aan de macht zouden komen en de vijgen (Orangisten) buiten werpen.

Zij gingen zelfs op de Houtmarkt aan het huis van burgemeester De Zangré, schimpschriften plakken. Het was hetzelfde huis waar in 1789 griffier Antoon Balthazar Sweerts had gewoond en dat toen door de rebellen van notaris Van Autgaerden was bestormd geworden.

De gemoederen waren weer opgezweept en elkeen keerde terug naar zijn oorspronkelijk standpunt.

Jaarprogramma

- 24 februari tot 25 maart Tentoonstelling "De Schoonheden van CHINA"
- 31 maart Biertesten van "Die Edele Orde vanden Moutstock"
- 31 maart tot 22 april Tentoonstelling "België - Bierland"
- 28 april tot 13 mei 14-daagse van Poppentheater TIJL
Tentoonstelling en opvoeringen
- 25 - 26 - 27 mei Viering 25 jaar Museum te Hoegaarden
- 26 mei tot 3 juni Tentoonstelling "25-JAAR MUSEUM"
- 2 juni Ridderslag van "Die Edele Orde vanden Moutstock"
- 9 juni tot 24 juni Tentoonstelling "THAILAND"
Optreden van een groep Thailandse danseressen
- 30 juni tot 7 oktober Tentoonstelling "Het Bier door de eeuwen heen"
- 2 september Grietmuilviering te Bost
- 15 september Opening van het Biermuseum
- 13 oktober tot 4 november Beeldhouwer - Schilder tentoonstelling
- 10 november tot februari 1991 Tentoonstelling "Zijne Majesteit"
- 8 december Cambrinusfeest "Die Edele Orde vanden Moutstock"